

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING “ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ ТЎҒРИСИДА”ГИ ҚОНУНИНИНГ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА СПОРТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ

Журабаев Абдукарим Маматкулович

Жиззах давлат педагогика университети катта ўқитувчи

abdukarim041965@gmail.com

Аннотация: Мақола мазмунида мамлакатимизда жисмоний маданият, жисмоний тарбия, профессионал спорт, таълим муассасаларида спорт ва ҳақозо фаолиятларда олиб бориладиган ишларнинг қонунийлигини таминловчи малумотлар берилган. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўқувчилари Беш ташаббус ҳамда олий таълим муассасалари талабалари Талабалар лигаси мусобақаларини ташкил этиш тўғрисида маълумотлар берилган.

Калит сўзлар: Жисмоний маданият, профессионал спорт, спорт, мусобақалар тизими, жисмоний реабилитация оммавий спорт, спортчи.

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE LAW OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN "ON PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS" IN THE DEVELOPMENT OF SPORTS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract: The article provides information on the legality of physical culture, physical education, professional sports, sports and other activities in educational institutions in our country. Information is provided on the organization of competitions of the Five Initiatives for students of secondary specialized and vocational educational institutions and the Student League for students of higher educational institutions.

Key words: Physical culture, professional sports, sports, system of competitions, physical rehabilitation mass sports, athlete.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЗАКОНА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН «О ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ И СПОРТЕ» В РАЗВИТИИ СПОРТА В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация: В статье представлена информация о законности проведения мероприятий по физической культуре, физическому воспитанию, профессиональному спорту, спорту и другим видам деятельности в образовательных учреждениях нашей страны. Приведена информация об организации соревнований «Пяти инициатив» для учащихся средних специализированных и профессиональных учебных заведений и Студенческой лиги для учащихся высших учебных заведений.

Ключевые слова: Физическая культура, профессиональный спорт, спорт, система соревнований, физическая реабилитация в массовом спорте, спортсмен.

Ўзбекистон Республикасининг “Талим тўғрисида”ги, 2020 йил, “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги қонунлари, “Олий таълимни ривожлантиришнинг 2030 йилларгача мўлжалланган умуммиллий давлат дастури” нинг тўлақонли бажарилишини таъминлаш учун олий таълим муассасаларида профессор – ўқитувчиларининг илмий салоҳиятли педагогик кадрлар тайёрлашнинг пойдеворидир.

Юксак салоҳиятли илмий-педогогик ходимларгина ҳозирги кун мутахассисларни халқаро стандарт талаб даражасида тайёрлашга асос яратади.

“Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида” ги қонуннинг янги тахрири (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 4-сентябрда қабул қилинган) мамлакатимизда жисмоний маданият ва спортга бўлган эътибор ва унинг давлат сиёсати даражасига кўтарилганлиги бу борада жисмоний маданият ва спорт таълими тизими ходимлари олдига муҳим вазифаларни амалга оширишни юклайди.

Мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш учун спортнинг барча турларини юқори савияда амалга ошириш учун кўзда тутилган Вазирлар Маҳкамасининг барча спорт турлари бўйича қабул қилган қарорлари бунинг исботидир.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Мактабгача ва мактаб таълими вазирлигининг жисмоний тарбия ва спорт соҳасида қуйидагилари амалга ошириш қонунда белгилаб қўйилган яъни:

-ўқув тарбия жараёнининг соғломлаштиришга йўналтирилган бўлишини рўёбга чиқариш, соғлом турмуш тарзи нормаларини жорий этиш учун шарт-шароитларни таъминлаш.

-ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўқувчилари ва олий таълим муассасалари талабалари ўртасида оммавий жисмоний тарбия ва спорт тадбирларини ташкил этиш.

-жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги мутахассисларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни ташкил этиш.

-жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги ўқув-услубий адабиётларни тайёрлашда иштирок этиш.

-ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўқувчилари (Беш ташаббус) ҳамда олий таълим муассасалари талабалари (Талабалар лигаси) ўртасида спорт мусобақаларини ташкил этишда иштирок этиш.

-олий ва ўрта махсус таълим муассасалари ҳамда ташкилотлари спорт объектларининг моддий-техника ва ресурс базаси сақланиши ҳамда ривожлантирилишини таъминлаш.

-ўқувчилар ва талабаларга соғлом турмуш тарзини, спорт билан шуғулланишнинг муҳимлиги, жисмоний ва маънавий комилликка интилиш ту-

шунчасини сингдиришга, уларни салбий таъсирлардан ҳимоя қилишга ҳамда зарарли одатлардан халос этишга доир чора-тадбирлар мажмуини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш.

-талабаларни жисмоний тарбиялашнинг замонавий шакллари ҳамда усулларини, жинси ва ёшига қараб уларга спорт кўникмаларини сингдиришнинг илмий асосланган тизимларини ишлаб чиқишни йўлга қўйиш.

-болалар ва ўқувчи ёшлар ўртасида жисмоний тарбия-соғломлаштириш ва спорт тадбирларини ташкил этиш ва режалар ишлаб чиқиш.

-ўсиб келаётган авлодда спорт билан шуғулланиш,соғлом турмуш тарзини олиб бориш, жисмоний ва маънавий комилликка интилиш муҳимлиги тушунчасини шакллантириш, болаларни салбий таъсирлардан ҳимоя қилишга ва зарарли одатлардан халос этишга доир чора-тадбирлар мажмуини амалга ошириш.

Қонунда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилиши белгилаб қўйилган бўлиб бунини барча мутахассис (жисмоний маданият бўйича) билиши ва амал қилиши шарт яъни:

жисмоний реабилитация — одам организмнинг бузилган ёки вақтинча йўқотилган функцияларини ҳамда ногиронларнинг ва жисмоний имкониятлари чекланган бошқа шахсларнинг ижтимоий ҳамда касбий фаолиятга бўлган қобилиятларини жисмоний тарбия ва спорт воситалари ҳамда усулларидан фойдаланган ҳолда тиклаш (тузатиш ва компенсация қилиш);

жисмоний тарбия—маданиятнинг инсонни жисмоний тарбиялаш, жисмоний ривожланиш ва жисмоний тайёргарлик орқали жисмоний ҳамда интеллектуал жиҳатдан камол топтириш, унинг қобилиятини ва ҳаракат фаоллигини такомиллаштириш, соғлом турмуш тарзи кўникмаларини шакллантириш, ижтимоий мослаштириш мақсадида жамият томонидан яратиладиган ҳамда фойдаланиладиган қадриятлар, нормалар ва билимлар йиғиндисидан иборат бўлган қисми;

жисмоний тарбиялаш — юксак маданиятга эга бўлган ҳар томонлама етук ҳамда жисмонан соғлом инсонни шакллантириш мақсадида шахсни тарбиялашга, инсоннинг жисмоний имкониятларини ривожлантиришга, унинг жисмоний тарбия ва спорт соҳасида малака ва билимларини орттиришга қаратилган жараён;

оммавий жисмоний тарбия тадбирлари - аҳолини жисмоний тарбия машғулотларига жалб этишга ва аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантиришга қаратилган тадбирларда иштирок этишимиз шарт;

оммавий спорт-спортнинг ташкил этилган ва (ёки) мустақил машғулотлар, шунингдек оммавий жисмоний тарбия ва спорт тадбирларини ўтказиш орқали аҳолини жисмоний тарбиялаш, соғломлаштириш, камол топтириш ҳамда жисмоний тарбия ва спорт машғулотларига жалб этишга эришиш;

профессинал спорт - спортнинг спорт мусобақаларини ташкил этиш ва ўтказишга доир қисми бўлиб, спортчилар уларда ўзининг асосий фаолияти

сифатида иштирок этганлиги ва уларга тайёргарлик кўрганлиги учун муко-фот ва (ёки) иш ҳақи олади;

спорт-одамларнинг муайян қоидалар бўйича ташкил этилган, уларнинг жисмоний ва интеллектуал қобилиятини таққослашдан иборат бўлган ҳаваскорлик асосидаги ва профессионал асосдаги фаолияти, шунингдек ушбу фаолиятга тайёргарлик кўриш ҳамда бу фаолият жараёнида одамлар ўртасида юзага келадиган муносабатлар эканлигини соҳа мутахассислари билиши лозим;

спортчи-танлаган спорт тури ёки спорт турлари билан мунтазам шуғулланадиган, доимо ўзининг спорт маҳоратини ошириб борадиган ва спорт тадбирларида қатнашадиган жисмоний шахслар сонини кўпайтиришга эришиш;

спорт мусобақаси-спортчилар ўртасида ёки спортчилар жамоалари ўртасида ҳар хил спорт турлари (спорт дисциплиналари) бўйича мусобақанинг энг яхши иштирокчисини аниқлаш мақсадида жисмоний тарбия ёки спорт тадбирининг ташкилотчиси томонидан тасдиқланган низом (регламент) бўйича ўтказиладиган беллашувлар режа асосида ўтказилиши лозим.

Қонунда талаб қилинган ишларни Жиззах Давлат педагогика университетида қуйидагича амалга ошириш зарур бўлади яъни;

- университет қошида Жисмоний маданият йўналиши бўйича магистратура йўналишини очиб иш олиб борилмоқда

- “Талаба” спорт клубини ташкил қилиниб жумладан волейбол, футбол, баскетбол, стол тенниси, кураш, самбо, бокс, шахмат спорт тури мавжуд.

- ”Универсиада” дастуридаги спорт тўғаракларини ташкил қилиш, мураббийларни белгилаш, уларга соатбай маош белгилаш, чора –тадбирларини ишлаб чиқилиб ҳаётга тадбиқ этилиб келинмоқда.

- Талабалар мусобақасига тайёргарлик ишлари бўйича тадбир ишлаб чиқиб ва доимий комиссия тузилиб ишлар олиб борилмоқда.

- мавжуд спорт иншоотларини тамирланган ҳамда спорт турларига оид спорт жиҳозлари харид қилинган.

- университет хотин-қизлар спорт саломатлик маркази ташкил қилинган;

- илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш учун “илмий-тадқиқот лаборатория” сини ташкил қилиниб 2 та ўқитувчи диссертация ёқлади;

Юқоридаги кўзланган ишларни амалга ошириш учун жамоатчилик асосида факультетда (оқсоқоллар кенгаши, талабалар кенгаши, хотин-қизлар кенгаши, ҳомийлар кенгаши) ларини ташкил қилинган.

Фойдаланилган адабиётлар:

1.Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги қонуни, янги таҳрир 6-сентябрь 2015й.

2.Абдумаликов Р. Хаммабоп гимнастика, илмий-оммабоп рисола, 1991.

3.Гимнастика дарслик, 1979 й. Нашридан А.И.Ефименко таржимаси. 1982.

4.Кудратов Р.Қ. Абдумаликов Р.А. Холдаров Т. Соғлом авлод тарбиясида жисмоний тарбия ва спорт. 2003.